

Міністерство освіти і науки України

Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна

Кафедра фінансів, банківської справи та страхування

“ЗАТВЕРДЖУЮ”

Проректор з науково-педагогічної роботи

Пантелеймонов А.В.

А.В. Пантелеймонов

9.04

2019 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
Банківські ризики

рівень вищої освіти другий (магістерський) рівень

галузь знань 07 Управління та адміністрування

спеціальність 072 Фінанси, банківська справа та страхування

(шифр і назва)

освітня програма Фінанси, банківська справа та страхування

спеціалізація _____

(шифр і назва)

вид дисципліни обов'язкова

(обов'язкова / за вибором)

факультет економічний

2019 / 2020 навчальний рік

Програму рекомендовано до затвердження вченою радою економічного факультету
Харківського Національного університету імені В.Н.Каразіна

“20” березня 2019 року, протокол № 3

РОЗРОБНИКИ ПРОГРАМИ: к.е.н., доц., Дорошенко О.Г. доцент кафедри фінансів, банківської
справи та страхування

Програму схвалено на засіданні кафедри фінансів, банківської справи та страхування

Протокол від “28” лютого 2019 року № 8

Завідувач кафедри фінансів, банківської справи та страхування

(підпис)

Глущенко В.В.
(прізвище та ініціали)

Програму погоджено методичною комісією економічного факультету

Протокол від “12” березня 2019 року № 7

Голова методичної комісії економічного факультету

(підпис)

Свтушенко В.А.
(прізвище та ініціали)

ВСТУП

Програма навчальної дисципліни «Банківські ризики» складена відповідно до освітньо-професійної програми підготовки

Другого (магістерського) рівня вищої освіти

(назва рівня вищої освіти, освітньо-кваліфікаційного рівня)

спеціальності **072 Фінанси, банківська справа та страхування**

1. Опис навчальної дисципліни

1.1. Мета викладання навчальної дисципліни

Метою викладання навчальної дисципліни є надання студентам необхідних теоретичних основ, методичних рекомендацій і практичних навичок щодо теорії та практики системи управління банківськими ризиками та механізму її регулювання в Україні.

1.2. Основними завданнями вивчення дисципліни є:

- вивчення основ теорії на рівні знань, необхідних для засвоєння системи взаємозалежних профільюючих дисциплін;
- ознайомлення з основами теорії управління ризиками на рівні представлень, що розширюють професійний кругозір фахівця;
- осмислення сучасних проблем організації системи управління банківськими ризиками;
- вивчення сутності різних форм та методів управління банківськими ризиками;
- вивчення взаємозв'язку ризиків із фінансовими результатами діяльності банку;
- працювання та аналіз доцільності використання нормативів Національного банку України для оцінювання ризиків банківської діяльності..

1.3. Кількість кредитів: денна форма навчання – 3;

Заочна форма навчання – 3

1.4 Загальна кількість годин: денна форма навчання – 90 год.

Заочна форма навчання – 90 год.

1.5. Характеристика навчальної дисципліни	
<u>Нормативна / за вибором</u>	
Денна форма навчання	Заочна (дистанційна) форма навчання
Рік підготовки	
1-й	1-й
Семестр	
2-й	2-й
Лекції	
32 год.	8год.
Семінарські заняття	
16-год.	- год.
Консультації	
- год.	-год.
Перевірка контрольних робіт	
- год.	год.
Індивідуальні завдання	
- год.	
Самостійна робота	
72 год.	82 год.

1.6. Заплановані результати навчання

- Уміння класифікувати банківські ризики. Уміння застосовувати методи визначення економічного капіталу. Уміння розраховувати економічний капітал за окремими видами ризиків. Уміння Функції та завдання правління банку щодо управління ризиками. Уміння застосовувати математичні методи оцінювання ризиків. Уміння оцінювати складові фактори ризику валютного

портфелю банку. Уміння визначати методи управління банківськими ризиками ;

- Встановлення комунікативного контакту між учасниками системи ризик-менеджменту банку. Донесення інформації про особливості, переваги та недоліки методів управління банківськими ризиками ;

- Відповідальність за прийняття рішень у непередбачуваних умовах. Відповідальність за прийняття рішень щодо формування організації та функціонування системи ризик-менеджменту в банку. Здатність до подальшого навчання з високим рівнем автономності ;

- Розуміти хеджування ризиків у банку. Розуміти управління фінансовими неціновими ризиками банку. Розуміти управління функціональними ризиками банку. Знати етапи проведення контролю за банківськими ризиками ;

- Уміння застосовувати цінову модель ринку капіталу. Уміння застосовувати сучасну портфельну теорію. Уміння аналізувати похідні фінансові інструменти. Уміння застосовувати портфельний підхід до хеджування. Уміння розраховувати ефективність управління хеджевим портфелем банку.

2. Тематичний план навчальної дисципліни

Розділ 1. Організація та функціонування системи управління банківськими ризиками

Тема 1. Теоретичні засади економічних ризиків

Сутність та фактори виникнення економічних ризиків. Класифікація банківських ризиків. Стратегії управління банківськими ризиками. Взаємозв'язок ризиків із фінансовими результатами діяльності банку.

Тема 2. Процес управління банківськими ризиками

Зміст, завдання та принципи управління банківськими ризиками. Етапи процесу управління ризиками. Сутність економічного капіталу. Методи визначення економічного капіталу. Розрахунок економічного капіталу за окремими видами ризиків.

Тема 3. Організація та функціонування системи ризик-менеджменту в банку

Організаційні засади побудови системи ризик-менеджменту в банку. Функції та завдання спостережної ради банку в системі ризик-менеджменту. Функції та завдання правління банку щодо управління ризиками.

Тема 4. Виявлення та ідентифікація банківських ризиків

Кількісні показники оцінювання банківських ризиків. Математичні методи оцінювання ризиків. Оцінювання складових факторів ризику валютного портфеля банку.

Тема 5. Методи управління банківськими ризиками

Методи уникнення банківських ризиків. Методи зниження банківських ризиків. Методи самостійного протистояння банківським ризикам. Методи передання банківських ризиків.

Розділ 2. Зміст і характеристика механізму управління банківськими ризиками

Тема 6. Управління інвестиційними ризиками в банку

Традиційна портфельна теорія. Нетрадиційна (сучасна) портфельна теорія. Ризики інвестиційного портфеля і диверсифікація. Аналіз ефективності управління інвестиційним портфелем банку.

Тема 7. Хеджування ризиків у банку

Економічна сутність хеджування. Хеджування, спекуляція та страхування. Похідні фінансові інструменти. Портфельний підхід до хеджування. Хеджування процентного ризику у банку. Хеджування валютного ризику банку. Методи визначення коефіцієнта хеджування. Ефективність управління "хеджевим" портфелем банку.

Тема 8. Управління фінансовими неціновими ризиками банку

Сутність та джерела виникнення кредитних ризиків у діяльності банку. Оцінювання кредитного ризику банку. Методи управління кредитним ризиком. Управління ризиком окремого кредиту. Формування резерву на відшкодування можливих втрат за кредитними операціями банку. Ефективність управління кредитним портфелем банку. Сутність ризику ліквідності та системний підхід до його оцінювання.

Тема 9. Управління функціональними ризиками банку

Види функціональних ризиків банку. Управління операційно-техно-логічним ризиком банку. Управління ризиком репутації банку. Управління юридичним ризиком банку. Управління стратегічним ризиком банку. Управління інформаційними ризиками банку. Управління ризиком інформаційних технологій, ризиком упровадження нових продуктів та послуг, маркетинговим ризиком.

10. Контроль за банківськими ризиками

Завдання та функції системи внутрішнього контролю у банку. Організаційна побудова служби внутрішнього контролю у банку. Моніторинг банківських ризиків. Інформаційні звіти в системі моніторингу.

3. Структура навчальної дисципліни

Назви розділів і тем	Кількість годин											
	денна форма						заочна форма					
	усього	у тому числі					усього	у тому числі				
		л	п	лаб.	інд.	с. р.		л	п	інд.	конс	с. р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Розділ 1. Організація та функціонування системи управління банківськими ризиками												
Тема 1. Теоретичні засади економічних ризиків	13	4	2			7	9	1			-	8
Тема 2. Процес управління банківськими ризиками	11	4	2			5	9	1				8
Тема 3. Організація та функціонування системи ризик-менеджменту в банку	12	4	2			6	9	1				8
Тема 4. Виявлення та ідентифікація банківських ризиків	12	2	1			9	9	1				8
Тема 5. Методи управління банківськими ризиками	12	2	1			9	9	1				9
Разом за розділом 1	60	16	8			36	45	4				41
Розділ 2. Зміст і характеристика механізму управління банківськими ризиками												
Тема 6. Управління інвестиційними ризиками банку.	13	4	2			7	9	1				8
Тема 7. Хеджування ризиків у банку	11	4	2			5	9	1				8
Тема 8. Управління фінансовими неціновими ризиками банку	12	2	2			8	9	1				8
Тема 9. Управління функціональними ризиками банку .	12	4	1			7	9	1				9
Тема 10. Контроль за банківськими ризиками	12	2	1			9	9	1				8
Разом за розділом 2	60	16	8			36	45	4				41

<i>Усього годин</i>	120	32	16			72	90	8				82
---------------------	-----	----	----	--	--	----	----	---	--	--	--	----

4. Теми семінарських занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1.	Теоретичні засади економічних ризиків	2
2.	Процес управління банківськими ризиками	2
3.	Організація та функціонування системи ризик-менеджменту в банку .	2
4.	Виявлення та ідентифікація банківських ризиків	2
5.	Методи управління банківськими ризиками	2
6.	Управління інвестиційними ризиками в банку	2
	Разом	12

Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	Форма контролю
1.	Хеджування ризиків у банку	2	Задачі, тести
2.	Управління фінансовими неціновими ризиками банку .	2	Задачі, тести
	Усього	4	

5. Завдання для самостійної робота

№ з/п	Види, зміст самостійної роботи	Кількість годин	
		денна	заочна
1	Теоретичні засади економічних ризиків	7	8
2	Процес управління банківськими ризиками	5	8
3	Організація та функціонування системи ризик-менеджменту в банку	6	8

4	Виявлення та ідентифікація банківських ризиків	9	8
5	Методи управління банківськими ризиками	9	9
6	Управління інвестиційними ризиками банку	7	8
7	Хеджування ризиків у банку	5	8
8	Управління фінансовими неціновими ризиками банку	8	8
9	. Управління функціональними ризиками банку	7	9
10	. Контроль за банківськими ризиками	9	8
11	Підготовка до контрольної роботи		
	Разом	72	82

6. Індивідуальні завдання

Не передбачено навчальним планом

7.Методи контролю

Система оцінювання сформованих компетентностей у студентів враховує види занять, які згідно з програмою навчальної дисципліни передбачають лекційні, практичні заняття, а також виконання самостійної роботи. Оцінювання сформованих компетентностей у студентів здійснюється за накопичувальною 100-бальною системою. Відповідно до «Положення про організацію освітнього процесу в Харківському національному університеті імені В. Н. Каразіна», контрольні заходи включають: поточний та підсумковий контроль.

Організація поточного контролю знань студентів денної форми навчання

Об'єктами поточного контролю знань студентів є:

- систематичність й активність роботи студентів впродовж семестру над вивченням програмного матеріалу дисципліни на практичних заняттях;
- виконання завдання для самостійного опрацювання;
- виконання контрольних завдань протягом семестру.

Оцінюванню підлягають відповіді, які надаються студентами в процесі експрес-контролю або під час обговорення питань.

При контролі самостійної роботи оцінюванню будуть підлягати роботи, виконані студентами при підготовці до практичних завдань. Види робіт та характер завдань (самостійне опрацювання окремих питань дисципліни,

вирішення завдань) визнаються викладачем у процесі вивчення дисципліни протягом семестру.

Організація поточного контролю студентів заочної форми навчання

Поточний контроль знань студентів здійснюється у формі перевірки виконаної студентом самостійної роботи на практичних заняттях та як результат написання контрольної роботи.

Поточний контроль, що здійснюється протягом семестру під час проведення практичних занять і оцінюється сумою набраних балів. Максимальна сума балів за семестр складає 100 балів. Підсумковий контроль, що проводиться у формі заліку, відповідно до графіку навчального процесу.

Методами контролю є:

- тестування;
- оцінка усної розгорнутої відповіді на питання;
- співбесіда;
- оцінка письмової відповіді на питання;
- вирішення задач;
- оцінка підсумкового контролю у вигляді іспиту.

8. Схема нарахування балів

Поточний контроль, самостійна робота, індивідуальні завдання										Підсумковий контроль Залікове завдання	Сума
Розділ 1					Розділ						
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	T9	T10		100
6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	40	

T1, T2 ... – теми розділів.

Шкала оцінювання

Сума балів за всі види навчальної діяльності протягом семестру	Оцінка	
	для екзамену	для заліку
90 – 100	Чотириохривнева	Дворівнева
70-89		
50-69		
1-49		

Критерії оцінювання письмової залікової роботи

Письмова робота складається з двох теоретичних питань на 10 балів кожний, 10 тестів по 2 бали кожний та (максимальна кількість балів 40).

Оцінювання **теоретичного питання** (максимально 10 балів) здійснюється за наступними критеріями:

Кількість балів	Критерії
10	Студент володіє системними знаннями навчального матеріалу та ефективно їх застосовує при написанні відповіді. Відповідь повна, ґрунтова, правильна, логічна, містить аналіз, систематизацію, узагальнення основної та додаткової літератури. Студент може встановити причинно-наслідкові та міжпредметні зв'язки, робить аргументовані висновки, виявляє пізнавально-творчий інтерес до навчального матеріалу
7	Студент в цілому володіє навчальним матеріалом, правильно користується економічними категоріями при відповіді на теоретичне питання, здатен навести основні формули, вирази, категорії з їх вірним поясненням. Може в цілому аналізувати навчальний матеріал, порівнювати та робити узагальнення, але відповідь базується суто на лекційному матеріалі без знання додаткового та/або допущені
4	Студент на рівні запам'ятовування викладає окремі частини навчального матеріалу на поверховому рівні, здатний описати суть окремих економічних категорій, процесів, але не може зробити узагальнення, висновки, встановити
0	Студент не надав відповіді на завдання або відповідь подана з концептуальними

Оцінка за виконання **тестового завдання** складається з 10 тестів по 2 бали кожен (максимально 20 балів за виконання тестових завдань).

Неповною відповіддю вважається відповідь на тест, в якому нормативним є більш одного варіанта відповіді та якщо студент навів не всі правильні варіанти відповідей з можливих.

Якщо студент навів всі правильні варіанти відповідей - відповідь вважається правильною (2 бали).

9. Рекомендована література

Основна література

1. Аналіз і управління економічним ризиком : навч. посібн. для студ. вищ. навч. закладів / А. В. Матвійчук ; Вінниц.нац. техн.ун-т. – К. : Центр навчальної літератури, 2005. – 219 с.
2. Аналіз моделювання та управління економічним ризиком : навч.-метод. посібн. / В. В. Вітлінський, П. І. Верченко. – К. : КНЕУ, 2000. – 292 с.
3. Банківські ризики. Теорія та практика управління : монографія / Л. Примостка, А. Лисенок, Е. Чуб. – К. : КНЕУ, 2008. – 456 с.
4. Ризики в банківській системі країн Європейського Союзу: методи визначення та управління / О. Г. Савченко // Київський національний ун-т ім. Тараса Шевченка. – К., 2004. – 235 с.

5. Управління банківськими ризиками: навчальний посібник / під ред. Л. Примосткої. – 2-ге вид., без змін. – К. : КНЕУ, 2009. – 600 с.
6. Управління кредитним ризиком банку : монографія / О. А. Криклій, Н. Г. Маслак та ін. – Суми : ДВНЗ "УАБС НБУ", 2008. – 86 с.
7. Управління ризиками в банківській діяльності / Н. Д. Галапуп. – Тернопіль : Тернопільська академія народного господарства, 2001. – 225 с.
8. Управління ризиками та економічною безпекою : навч.-метод. посібн. для сам ост. вивч. дисципліни / [О. Д. Гудзинський, С. М. Су-домир, Т. О. Гуренко та ін.]. – К. : ІПК ДСЗУ, 2010. – 237 с.
9. Ющенко В. А. Управління валютними ризиками : навч. посібн. / В. А. Ющенко, В. І. Міщенко. – К. : Знання, 1998. – 444 с.

Допоміжна література

10. Банківські операції : підручник / А. М. Мороз, М. І. Савлук, М. Ф. Пуховкіна та ін. – 2-ге вид., випр. і доп. ; За ред. д-ра екон. наук, проф. А. М. Мо-роза. – К. : КНЕУ, 2002. – 476 с.
11. Беляков А. В. Банковские риски: проблемы учета, управления и регулирования: Разраб. по упр. банком / А. В. Беляков. – М. : БДЦ-пресс, 2003. – 256 с.
12. Внукова Н. Н. Банковские операции: расчетное и кредитное обслуживание предприятий : навч. посібн. / Н. Н. Внукова. – Х. : ВАТ "Модель Всесвіту", 2002. - 512 с.
13. Волкова Н. И. Управление банковской деятельностью : учебн.-практ. пособ. / под общей редакцией П. В. Егорова. – Донецк : ООО "Юго-Восток Лтд", 2003. – 338 с.
14. Волошин И. В. Оценка банковских рисков: новые подходы / И. В. Волошин. – К. : Эльга, 2004 – 213 с.
15. Грюнинг Х. ван Брайович Анализ банковских рисков: Система оценки корпоратив. упр. и упр. финансовым риском / Хенни ван Грюнинг, Соня Брайович Братанович ; пер. с англ. – М. : Весь Мир, 2003 – 289 с.
16. Кабушкин С. Н. Управление банковским кредитным риском : учебн. пособ. [для вузов] / С. Н. Кабушкин. – М. : Новое знание, 2004. – 336 с.
17. Капіталізація банків: методи оцінювання та напрямки підвищення: монографія / В. В. Коваленко, К. Ф. Черкашина. – Суми : ДВНЗ "УАБС НБУ", 2010. – 153 с.
18. Круш П. В. Оцінка бізнесу : навч. посібн. / П. В. Круш, С. В. Поліщук. – К. : Центр навчальної літератури, 2004. – 264 с.
19. Лисенок О. В. Управління ризиками в банку : автореф. дис. ... канд. екон. наук : 08.04.01 / О. В. Лисенок. – К. : Київ. нац. екон. ун-т ім. В. Гетьмана, 2006. – 19 с.
20. Основы банковской деятельности (Банковское дело) : учебн. пособ. / под ред. К. Р. Тагирбекова. –М. : Изд. дом "ИНФРА-М" ; Изд. "Весь мир", 2001. – 720 с.

21. Соколов Ю. А. Система страхування банківських ризиків / Ю. А. Со-колов, Н. А. Амосова. – М. : Еліт, 2003. – 287 с.
22. Управление рисками : учебн. пособ. – 2-е изд., испр. и доп. – СПб. : ОЦЭиМ, 2004. – 457 с.
23. Шелудько В. М. Фінансовий ринок : підручник / В. М. Шелудько. – 2-ге вид., стер. – К. : Знання, 2008. – 535 с.

10. Посилання на інформаційні ресурси в Інтернеті, відео-лекції, інше методичне забезпечення

24. Державний комітет статистики України. – Режим доступу : <http://www.ukrstat.gov.ua>.
25. Комітет економічних реформ. – Режим доступу : <http://www.president.gov.ua>.
26. Ліга Бізнес-Інформ. – Режим доступу : <http://www.liga.net>.
27. Національне агентство України з питань розвитку та європейської інтеграції. – Режим доступу : <http://www.investing.org.ua/ua/default/491>.
28. Національний інститут стратегічних досліджень. – Режим доступу : <http://www.niss.gov.ua>.
29. Нормативні акти України. – Режим доступу : <http://www.nau.kiev.ua>.
30. Офіційний сайт Верховної Ради України. – Режим доступу : <http://www.rada.gov.ua>.
31. Офіційний сайт Національного банку України. – Режим доступу : <http://www.bank.gov.ua>.
32. Право. Україна. – Режим доступу : <http://www.legal.com.ua>.
33. Українське право. – Режим доступу : <http://www.ukrpravo.com>.
34. Урядовий портал. – Режим доступу : <http://www.kmu.gov.ua>.